

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	2Cdo/19/2025
Identifikačné číslo spisu:	2514204677
Dátum vydania rozhodnutia:	26.02.2026
Meno a priezvisko:	JUDr. Mario Dubaň
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2026:2514204677.3

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov 1/ H. A., narodeného XX.. XXXX, Q., T. XXXX/XX, 2/ O. A., narodenej XX. E. XXXX, Q., T. XXXX/XX, zastúpených spoločnosťou Advokátska kancelária Volek s.r.o., Trnava, Ulica Spartakovská 6457/1, proti žalovanej obchodnej spoločnosti Trnavská vodárenská spoločnosť, a.s., Piešťany, Priemyselná 10, IČO: 36252484, zastúpenej spoločnosťou Michal Mrva - advokátska kancelária, s.r.o., Bratislava, Trenčianska 38, o zaplatenie 13 323,60 eura s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Piešťany pod sp. zn. 15C/43/2016, o dovolaní žalobcov proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 21. augusta 2024 sp. zn. 26Co/39/2023, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Trnave z 21. augusta 2024 sp. zn. 26Co/39/2023 v napadnutých výrokoch II. a III. zrušuje a vec mu v rozsahu zrušenia vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Piešťany (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „prvoinštančný súd“) rozsudkom z 27. augusta 2020 č. k. 15C/43/2016-365, výrokom I. uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcom 1/ a 2/ spoločne a nerozdielne sumu 953,35 eura spolu s úrokom z omeškania 8,50 % ročne zo sumy 731,92 eura za obdobie od 25. októbra 2013 do zaplatenia a úrokom z omeškania 8,05 % ročne zo sumy 221,43 eura za obdobie od 28. septembra 2014 do zaplatenia, všetko do troch dní od nadobudnutia právoplatnosti rozsudku; výrokom II. uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobkyni 2/ sumu 274,82 eura spolu s úrokom z omeškania 8,05 % ročne zo sumy 274,82 eura za obdobie od 28. septembra 2014 do zaplatenia, do troch dní od nadobudnutia právoplatnosti tohto rozsudku; výrokom III. vo zvyšnej časti žalobu zamietol a výrokom IV. rozhodol, že žalovaná má voči žalobcom 1/ a 2/ nárok na náhradu trov konania v rozsahu 81,58 %.

1.1. Vec právne posúdil podľa ustanovení § 100 ods. 1, § 107 ods. 1, 2, § 451 ods. 1, 2, § 456, § 517 ods. 2 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „OZ“); § 19 ods. 1, 5 a § 20 ods. 4 zákona č. 442/2002 Z. z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách (ďalej len „zákon č. 442/2002 Z. z.“), ako aj čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky s tým, že

žalobcovia sa domáhali zaplata 13 323,60 eura a príslušenstva titulom náhrady za obmedzenie ich vlastníckeho práva. Mal za preukázané, že žalobcovia boli od 13. decembra 2012 do 31. mája 2014 bezpodielovými spoluvlastníkmi nehnuteľností zapísaných na LV č. XXXX. vedenom Okresným úradom Trnava, katastrálny odbor, okres Trnava, obec Horné Orešany, parcela registra „C“ č. 1744/8, trvalé trávnaté porasty o výmere 1 683 m² a parcela registra „E“ č. 1744/7, orná pôda o výmere 3 322 m² (ďalej len „nehnuteľnosti“). Žalovaná je stavebníkom stavby Splašková kanalizácia Lošonec, ktorá je umiestnená okrem iného aj na nehnuteľnosti žalobcov. Stavbu povolil OÚŽP Trnava a rozhodnutiami OÚŽP Trnava bolo žalovanej vydané povolenie na užívanie uvedenej vodnej stavby v skúšobnej prevádzke do 31. decembra 2010, na ktoré nadväzovalo rozhodnutie na užívanie predmetnej vodnej stavby v skúšobnej prevádzke do 31. decembra 2014. Žalovaná užívala v predmetnom období nehnuteľnosti bezplatne a bez nájomnej zmluvy, z dočasného povolenia na užívanie uvedenej stavby nie je možné ani vyvodit' existenciu vecného bremena, čím žalovanej vzniká bezdôvodné obohatenie na úkor žalobcov o sumu, ktorá predstavuje všeobecnú hodnotu obvyklého a primeraného nájomného za tieto pozemky. Žalobcovia v žalobe vychádzali z hodnoty nájomného stanovenej na 6 eur; z ktorej však súd prvej inštancie nemohol vychádzať vzhľadom na absenciu dôvodov a námietky žalovanej, ktorá takto určenú výšku spochybnila. Zo súdom nariadeného znaleckého posudku č. 101/2019 Ing. D. J. mu vyplynulo, že žalobcovia boli stavbou „Splašková kanalizácia Lošonec“ umiestnenou na ich pozemkoch obmedzení existenciou ochranného pásma okolo výtláčného kanalizačného potrubia, ktorá je určená na 3,11 m. Obmedzenie využitia pozemkov tvoriacich pôvodnú parcelu KN-C č. 1744/8 tak tvorí plocha 304 m² a obmedzenie využitia pozemkov tvoriacich pôvodnú parcelu KN-E č. 1744/7 tvorí plocha 269 m², celkový nájom za posudzované obdobie za oba pozemky za obdobie 13. decembra 2010 do 31. mája 2014 určil vo výške 1 938,80 eura, ktorú výšku vypočítanú znalcom považoval za primeranú a proti jeho záverom žiadna zo strán nenamietala. Prvoinštančný súd vychádzal z toho, že na nehnuteľnostiach užívaných žalovanou nebola uzatvorená nájomná zmluva ani zmluva o zriadení vecného bremena; ustanovenie § 20 ods. 1 zákona č. 442/2002 Z. z. nie je formulované ako vecné bremená, v tomto ustanovení výslovne označenie verejnoprávných obmedzení ako vecných bremien absentuje a preto verejnoprávne obmedzenia ex lege považoval za vecné bremená.

1.2 Pri výške bezdôvodného obohatenia prvoinštančný súd poukázal na judikatúru týkajúcu sa náhrady bezdôvodného obohatenia vzniknutého užívaním zastavaného pozemku na úkor vlastníka pozemku, z ktorej vyplýva, že výpočet výšky bezdôvodného obohatenia sa rovná výške obvyklého nájomného v danom mieste a čase za porovnateľný pozemok (4Cdo/52/2009). V rozhodnom období zaberala žalovaná pozemky parc. reg. „C“ č. 1744/8 a v období od 12. decembra 2012 do 31. decembra 2014 aj pozemky parc. reg. „E“ č. 1744/7 v BSM žalobcov, za sporné obdobie sa s nimi nijako právne nevyrovnala, preto nebol dôvod konštatovať iný záver ako ten, že sa bezdôvodne obohatila na úkor žalobcov. Skutočnosť, že právni predchodcovia žalobcov sa svojich práv nedomáhali, resp. že stavba bola zrealizovaná a daná do užívania pred samotným nadobudnutím vlastníckeho práva žalobcami nemôže mať žiadny vplyv na pretrvávajúci protiprávny stav. Argumentoval tiež tým, že právoplatné stavebné povolenie, povolenie na vodnú stavbu, alebo povolenie na užívanie vodnej stavby v skúšobnej prevádzke, nezakladajú užívacie právo k cudziemu pozemku. Žalobcom ako solidárnym veriteľom vznikol voči žalovanej za požadované obdobie nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia za užívanie pozemkov žalobcov bez právneho dôvodu v celkovej výške 1 376,29 eura; nakoľko však žalovaná v priebehu konania vzniesla námietku premĺčania musel sa ňou zaoberať. Akcentoval, že pri práve na vydanie bezdôvodného obohatenia je v § 107 OZ stanovená kombinovaná premĺčacia doba (subjektívna a objektívna); začiatok plynutia je pri každej z nich upravený odlišne. Z vykonaného dokazovania súdu prvej inštancie vyplynulo, že žalobca 1/ sa najneskôr 17. februára 2011 dozvedel, že cez jeho pozemky parc. reg. „C“ č. 1744/8 vedie splašková kanalizácia Lošonec a výzvou doručenou žalovanej 24. februára 2011 vyzval žalovanú na dohodu formou vysporiadania.

1.3. Prvoinštančný súd vec napokon zhodnotil tak, že 17. februára 2011 žalobca 1/ vo vzťahu k pozemkom parc. reg. „C“ č. 1744/8 disponoval všetkými skutkovými okolnosťami, z ktorých mohol usúdiť, že žalovaná bez právneho dôvodu užíva jeho pozemok a tým sa na jeho úkor bezdôvodne obohacuje. Najneskôr 17. februára 2011 teda žalobcovi 1/ začala plynúť dvojročná subjektívna premĺčacia doba ohľadne pohľadávky vzniknutej z bezdôvodného obohatenia za neoprávnené užívanie

pozemkov parc. reg. „C“ č. 1744/8 a v prípade nárokov vzniknutých do 26. júna 2014 (nakoľko pre tieto plynie premľacia doba samostatne za každý deň neoprávneného užívania) táto dvojročná subjektívna premľacia doba uplynula ešte pred uplatnením nároku žalobou - 27. júna 2014. Nakoľko vlastnícke právo k parc. reg. „E“ č. 1744/7 žalobcovia nadobudli až 12. decembra 2012, ku dňu podania žaloby t. j. 27. júna 2014 nemohla uplynúť vo vzťahu k bezdôvodnému obohateniu týkajúcemu sa tejto parcely ani len dvojročná subjektívna lehota, a logicky ani 3-ročná objektívna. Z uvedených okolností mal potom za zjavné, že nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia z neoprávneného užívania časti parc. reg. „E“ č. 1744/7 za obdobie od 12. decembra 2012 - 31. mája 2014 sa nemohol premľčať, nakoľko subjektívna ani objektívna doba ku dňu podania žaloby neuplynula. Ako objektívna tak aj subjektívna lehota vo vzťahu k pozemkom parc. reg. č. 1744/7 mohla začať plynúť najskôr 12. decembra 2012, preto začiatok ich plynutia nebolo potrebné skúmať podrobnejšie a na výsledok sporu v tejto časti by to nemalo žiadny vplyv.

1.4. Súd prvej inštancie zadefinoval, že pre každého aktívne solidárneho veriteľa - žalobcu 1/ a žalobkyňu 2/ plynie premľacia doba samostatne; v prípade žalobkyne 2/ z vykonaného dokazovania nevyplynuli skutočnosti, z ktorých by bolo možné usudzovať, že subjektívna premľacia doba začala plynúť a uplynula v rámci objektívnej 3 ročnej, plynúcej samostatne pre každý deň bezdôvodného obohatenia získaného neoprávneným užívaním pozemku parc. reg. „C“ č. 1744/8 a preto sa pohľadávka žalobkyne 2/ premľčala v 3-ročnej objektívnej premľacej dobe, odkedy k bezdôvodnému obohateniu došlo. Uzavrel, že 3-ročná premľacia doba žalobkyne 2/ uplynula vo vzťahu k bezdôvodnému obohateniu, ku ktorému došlo do 26. júna 2011 t. j. viac ako 3 roky pred uplatnením nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia na súde dňa 27. júna 2014, keď podmienky na aplikáciu 10-ročnej objektívnej premľacej doby v danom prípade neboli splnené. Z týchto dôvodov prvoinštančný súd zaviazal vo výroku I. žalovanú zaplatiť žalobcom 1/ a 2/ spoločne a nerozdielne sumu 953,35 eura a vo výroku II. žalovanú zaviazal zaplatiť žalobkyne 2/ sumu 274,82 eura ako nepremľchanú časť nároku za obdobie od 27. júna 2011 do 26. júna 2012. Vo zvyšnej časti uplatnenej istiny konajúci súd žalobu ako nedôvodnú zamietol vo vzťahu k nárokom uplatneným žalobcom 1/ do 26. júna 2012 a žalobkyňou 2/ do 26. júna 2011 z dôvodu vznesenej námietky premľčania, a vo vzťahu k nárokom za obdobie uplatnené žalobcom 1/ od 27. júna 2012 a žalobkyňou 2/ od 27. júna 2011 z dôvodu nepreukázania výšky bezdôvodného obohatenia prevyšujúceho sumu 953,35 eura v prípade oboch žalobcov a sumu 274,82 eura v prípade žalobkyne 2/ za obdobie od 27. júna 2011 do 26. júna 2012, keď znalecké dokazovanie preukázalo, že sumy uplatnené žalobcami za uvedené obdobia boli neprimerané.

1.5. Súd prvej inštancie nevykonával dokazovanie znaleckým posudkom č. 74/2019, ani výsluchmi znalcov Ing. D. J. a Ing. M. ako nadbytočné a nehospodárne s výhradou, že žalobca predmetné dôkazné prostriedky navrhoval vykonať predovšetkým na preukázanie skutočností, ktoré sa netýkali predmetu konania (bezdôvodného obohatenia za rozhodné obdobie), ale skutočností týkajúcich sa rozšírenej žaloby, ktorá mu však na pojednávaní konanom 02. júla 2020 nebola pripustená s ohľadom na výsledky doterajšieho dokazovania, ktoré by nebolo možné použiť v konaní o zmenenej žalobe. O nároku na náhradu trov konania rozhodol podľa § 255 ods. 2 zákona č. 160/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) podľa pomeru úspechu vo veci.

2. Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením z 27. apríla 2023 č. k. 5Cdo/29/2022-487 (v poradí prvý) rozsudok odvolacieho súdu z 26. októbra 2021 č. k. 11Co/88/2020-434 zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie. Vychádzal zo skutočnosti, že vyjadrenie žalovanej v priebehu odvolacieho konania nebolo doručované žalobcom, ktorí sa o ňom nemali možnosť dozvedieť, príp. sa k nemu aj vyjadriť; dozvedeli sa o ňom až z odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu. Opomenutím doručenia tohto vyjadrenia žalobcom došlo s poukazom na rozsudok ESLP vo veci Q. proti Slovenskej republike k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle čl. 6 ods. 1 Dohovoru a tým k procesnej vade zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP.

3. Krajský súd v Trnave (ďalej len „odvolací súd“) v poradí druhým rozsudkom z 21. augusta 2024 sp. zn. 26Co/39/2023 výrokom I. odvolanie žalobcov proti vyhovujúcej časti rozsudku súdu prvej inštancie (výroky I. a II.) odmietol, výrokom II. rozsudok súdu prvej inštancie v jeho zamietajúcej časti (výrok

III.) a v časti náhrady trov konania (výrok IV.) ako vecne správny potvrdil (§ 387 ods. 1, ods. 2) a rozhodol, že žalovaná má voči žalobcom nárok na náhradu trov odvolacieho konania v rozsahu 100 % (III.).

3.1. V odôvodnení rozhodnutia aproboval nepripustenie zmeny žaloby súdom prvej inštancie; žalobcovia ako prvé namietali nesprávny procesný postup prvoinštančného súdu, ktorý nepripustil zmenu petitu žaloby ani návrh na vykonanie dôkazu zo znaleckého posudku, hoci by podľa nich mohol slúžiť ako podklad pre rozhodnutie o upravenom petite. Odvolací súd v tejto súvislosti najskôr poukázal na ustanovenie § 143 ods. 1 CSP: súd nepripustí zmenu žaloby, ak by výsledky doterajšieho konania nemohli byť podkladom na konanie o zmenenej žalobe a uviedol, že konajúci súd uznesením z 02. júla 2020 v súlade s týmto ustanovením nepripustil zmenu žaloby a ďalej konal o pôvodnej žalobe. Skonštatoval, že pri posudzovaní dôvodnosti odvolania z hľadiska prípadnej vady v procesnom postupe súdu prvej inštancie, odvolací súd nemôže preskúmať správnosť úvahy prvoinštančného súdu riešiaceho otázku, či výsledky konania, ku ktorým sa dospelo pred žalobcami navrhnutou zmenou žaloby, môžu alebo nemôžu byť podkladom pre konanie o zmenenej žalobe; pozornosť v tomto kontexte upriamil na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2Cdo/161/2011. Rozviedol úvahu, v zmysle ktorej, z kritéria dostatočnosti výsledkov doterajšieho konania jasne vyplýva značný priestor súdu pri rozhodovaní o nepripustení zmeny žaloby a nenárokovosť zmeny žaloby. Doplnil, že žalobcovia mohli upravené nároky uplatniť v novej žalobe s tým, že prípadná premlčacia lehota mohla spočívať v skoršom konaní. Prvoinštančný súd najskôr vykonal na návrh strán znalecké dokazovanie na preukazovanie nároku uplatneného v zmysle podanej žaloby, t. j. na účely určenia výšky obvyklého nájomného za nájom predmetných nehnuteľností za obdobie od 13. decembra 2010 do 31. mája 2014 a nemal žiadny dôvod zadávať znalcovi úlohu zistiť výšku obvyklého nájomného aj za ďalšie (budúce) obdobie, pretože toto obdobie nebolo predmetom sporu a znalecké dokazovanie by v takejto časti bolo ničím nepodložené a nevhodné. Ak po vykonanom dokazovaní žalobcovia podali návrh na rozšírenie žaloby a súd prvej inštancie ju nepripustil z dôvodu, že doterajšie výsledky konania by boli zmarené a muselo by sa vykonávať dodatočné dokazovanie, podľa názoru odvolacieho súdu nemožno hovoriť o procesnom pochybení, pretože dôkazná situácia takýto postup súdu nevylučovala a má nepochybne oporu v zákone. Odhliadnuc od uvedeného, však opätovne zdôraznil zásadu, že odvolací súd konajúci o odvolaní proti rozhodnutiu vo veci samej nie je oprávnený preskúmať správnosť tohto právoplatného procesného rozhodnutia prvoinštančného súdu a argumentáciu žalobcov o neefektívnosti postupu súdu posúdil ako irelevantnú.

3.2. Odvolací súd sa následne venoval druhej časti odvolacej argumentácie žalobcov o nesprávnom právnom posúdení premlčania ich nároku s odôvodnením, že súd prvej inštancie nemal prihliadať na žalovanou vznesenú námietku premlčania, pretože je v rozpore s dobrými mravmi. K tomu v podstate uviedol, že v konaní stranou sporu opodstatnene vznesenú námietku premlčania voči uplatňovanej pohľadávke nemožno pokladať za konanie, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi, pretože inštitút dobrých mravov je zákonným inštitútom a prispieva k istote v právnych vzťahoch. Pripustil, že za špecifických okolností výkon práva namietat premlčanie uplatneného nároku by mohol byť konaním umožňujúcim poškodiť druhého účastníka právneho vzťahu, ktorý márne uplynutie premlčacej doby nezavinil a voči ktorému by zánik uplatňovaného nároku v dôsledku uplynutia premlčacej doby bol neprimerane tvrdým postihom v porovnaní s rozsahom a charakterom ním uplatňovaného práva a s dôvodmi, pre ktoré svoje právo neuplatnil včas. Odvolací súd však v okolnostiach konkrétneho prípadu nevzhliadol žiadny dôvod, pre ktorý by výkon práva žalovanej, ktorá vznesla námietku premlčania, mal byť považovaný za taký výkon práva, ktorý by bol v rozpore s dobrými mravmi. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 396 ods. 1 v spojení s § 255 ods. 1 a § 262 ods. 1 CSP.

4. Proti rozsudku odvolacieho súdu v rozsahu jeho II. a III. výroku podali žalobcovia (ďalej aj „dovolatelia“) dovolanie, ktoré odôvodnili s poukazom na ustanovenie § 420 písm. f) CSP a na ustanovenie § 421 ods. 1 písm. a) CSP z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci.

4.1. Výhrady k porušeniu práva na spravodlivý súdny proces sa týkali tej časti odôvodnenia odvolacieho súdu (zároveň porušujúcej zásadu kontradiktórnosti konania), v ktorej odvolací súd uviedol: „Odvolací

súd, viazaný právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP) sa vysporiadal s tým, kvôli čomu mu vec zrušil a vrátil Najvyšší súd Slovenskej republiky“. Krajský súd teda vo vzťahu k dôvodom pre zrušenie pôvodného v poradí prvého rozsudku odvolacieho súdu uviedol, že sa vysporiadal s tým, kvôli čomu Najvyšší súd Slovenskej republiky vec zrušil a vrátil na ďalšie konanie. Ako však dovolatelia uviedli, z odôvodnenia napadnutého rozsudku nevyplýva, ako konkrétne sa odvolací súd s vadou vytknutou Najvyšším súdom Slovenskej republiky vysporiadal, pretože dovolatelia nemajú vedomosť o tom, že by im odvolací súd po zrušujúcom uznesení najvyššieho súdu doručil dotknuté vyjadrenie žalovanej, ktoré bolo v pôvodnom odvolacom konaní opomenuté. Takže žalobcovia sa síce dozvedeli o dotknutom vyjadrení z odôvodnenia pôvodného rozsudku odvolacieho súdu, avšak to neznamená, že odvolací nemal povinnosť im v opätovnom odvolacom konaní dotknuté vyjadrenie doručiť. Mali za to, že odvolací súd sa dopustil rovnakej chyby, ako v pôvodnom odvolacom konaní.

4.2. Dovolatelia kritiku nesprávneho postupu súdov nižších inštancií [§ 420 písm. f) CSP] smerovali aj proti nepripusteniu zmeny žaloby jej rozšírením o bezdôvodné obohatenie za neskoršie obdobie. Vyslovili presvedčenie, že nepripustenie zmeny petitu potrebné na spravodlivé posúdenie prípadu je porušením práva na spravodlivý proces. V danej veci zmena petitu v súlade s objektívnymi skutočnosťami neohrozovala právnú istotu a súdy mali rozhodnúť v prospech strany, ktorá mala legitímny záujem na aktualizácii svojho nároku v súlade s priebehom konania. Vyčítali súdom nižších inštancií, že rozhodnutie o nepripustení zmeny petitu a doplnení znaleckého posudku neodôvodnili v dostatočnej miere. Ozrejmili, že ich zmena petitu odpovedá na objektívne okolnosti, ktoré vznikli najmä prieťahmi v konaní spôsobenými vypracovaním znaleckého posudku až po 5 rokoch a ak došlo k prieťahom, ktoré neboli spôsobené účastníkom, je nevyhnutné, aby súd akceptoval zmenu žaloby, aby sa umožnilo uplatnenie úplného nároku.

4.3. Ťažisko dovolacej argumentácie vo vzťahu k uplatnenému dovolaciemu dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP spočíva v tvrdení, že súdy nesprávne akceptovali vznesenú námietku premlčania žalovanou; podľa dovolateľov totiž z ustálenej rozhodovacej praxe najvyšších súdnych autorít vyplýva, že aj námietka premlčania môže predstavovať výkon práva v rozpore s dobrými mravmi, pričom výkon práva v rozpore s dobrými mravmi je zakázaný a nemôže požívať právnu ochranu. Žalobcovia preto žiadali napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť a vec vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

5. Žalovaná vo vyjadrení k dovolaniu zdôraznila, že žalobcami tvrdený dovolací dôvod zakladajúci vadu zmätočnosti v nepripustení zmeny žaloby nie je daný a že k porušeniu práva na spravodlivý proces nedošlo. Ani dovolací dôvod spočívajúci v akceptovaní námietky premlčania vznesenej zo strany žalovanej nie je daný, nakoľko rozhodnutie odvolacieho súdu nie je v rozpore s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít. Nie je zrejmé, v čom má byť vznesenie námietky premlčania žalovanou nemorálne a neetické.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je dôvodné.

7. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

8. Podľa § 420 písm. f) CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

10. Podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu.

11. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

12. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f) CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní zákonu zodpovedajúcim spôsobom, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a v dovolaní náležite vymedziť dovolací dôvod (§ 420 CSP v spojení s § 431 ods. 1, ods. 2 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

13. V hierarchii postupu dovolacieho prieskumu platí, že dovolací súd najprv skúma prípustnosť dovolania z dôvodu zmätočnosti a až ak namietaný dôvod podľa § 420 CSP preukázaný nie je, pristúpi subsidiárne k prieskumu dovolacieho dôvodu spočívajúceho v správnosti právneho posúdenia veci (§ 421 CSP).

14. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f) CSP, sú: a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia, a to v takej miere (intenzite), v dôsledku ktorej došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle citovaného ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zo zákonného, ale aj z ústavnoprávneho rámca a ktoré (porušenie) tak zároveň znamená aj porušenie ústavou zaručených procesných práv spojených so súdnou ochranou práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie veci za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené zo zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).

15. Dovolatelia vyvodzovali prípustnosť dovolania z ustanovenia § 420 písm. f) CSP; vada zmätočnosti má spočívať celkovo v nesprávnom zhodnotení otázky nepripustenia zmeny žaloby jej rozšírením o vydanie bezdôvodného obohatenia aj za neskoršie obdobie ako bolo požadované v pôvodnej žalobe; súdom vyčítali nedostatočné odôvodnenie a formálny prístup.

16. V prvom rade je namieste konštatovanie, že odvolacím súdom zvolená argumentácia spájaná s citovaným uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 29. septembra 2011 sp. zn. 2Cdo/161/2011, v ktorom sa o. i. uvádza, že: „Osobitne treba zdôrazniť, že úvaha, či výsledky konania, ku ktorým sa dospelo pred žalobcom požadovanou zmenou žaloby, (ne)môžu byť podkladom pre konanie o zmenenej žalobe, súvisí s predbežným hodnotením dôkazov a výsledkom vnútorného

presvedčenia sudcu a jeho myšlienkového postupu; preto táto úvaha patrí len súdu rozhodujúcemu o návrhu na pripustenie zmeny žaloby. Pokiaľ je ním súd prvého stupňa, žalobca nie je oprávnený napadnúť odvolaním správnosť tejto jeho úvahy, lebo odvolanie proti uzneseniu, ktorým sa pripustila alebo nepripustila zmena žaloby, nie je prípustné (§ 202 ods. 3 písm. f) O.s.p.)“, už nie je aktuálna. Odvolací súd fakticky poukázal na odôvodnenie tohto rozhodnutia, podľa ktorého strana nie je oprávnená napadnúť odvolaním správnosť tejto jeho úvahy, lebo odvolanie proti uzneseniu, ktorým sa nepripustila zmena žaloby, nie je prípustné.

17. Aj keď sa jedná o publikované rozhodnutie v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky (R 52/2012), odvolací súd pri posúdení tejto otázky vychádzal z nesprávnej premisy, podľa ktorej odvolaním nemožno napadnúť správnosť úvahy o nepripustení zmeny žaloby. Je tomu tak preto, že odvolací súd vychádzal z rozhodnutia, ktoré bolo prijaté v období účinnosti Občianskeho súdneho poriadku, ktorý neobsahoval konštrukcie obsiahnuté v § 365 ods. 2 a § 389 ods. 2 CSP.

18. Podľa § 365 ods. 2 CSP odvolanie proti rozhodnutiu vo veci samej možno odôvodniť aj tým, že právoplatné uznesenie súdu prvej inštancie, ktoré predchádzalo rozhodnutiu vo veci samej, má vadu uvedenú v § 365 ods. 1 CSP, ak táto vada mala vplyv na rozhodnutie vo veci samej. Treba poznamenať, že podľa § 365 ods. 1 písm. b) CSP odvolanie možno odôvodniť aj tým, že súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Žalobcovia tento odvolací dôvod v podanom odvolaní uplatnili a súhrnne namietali, že: „Žalobu a rozsah obdobia, za ktorý požadujú od žalovanej náhradu museli formulovať k obdobiu uplatneného nároku a nemohli ju požadovať do budúcnosti, pričom nemohli predpokladať prieťahy v konaní. Považovali za rozumné upraviť svoju žalobu vzhľadom na obsah znaleckého dokazovania zameraného na objektivizáciu výšky náhrady. Na výzvu súdu naformulovali znalci otázky, kde požadovali stanoviť hodnotu výšky trhového nájomného za nájom nehnuteľností za obdobie rokov 2010 až do termínu vypracovania znaleckého posudku v roku 2018. Súd prvej inštancie nariadil znalecké dokazovanie, v ktorom však nerespektoval návrh žalobcov na časový rozsah ustálenia náhrad, čo následne aj namietali vo vyjadrení k znaleckému posudku, upresnili vecný základ žaloby čo do časového rozsahu a žiadali, aby súd uložil znalcom vypracovať dodatok na určenie ceny nájmu až do roku 2019, pretože znalec vypracoval posudok len za obdobie rokov 2010 až 2014. Súd prvej inštancie ich podanie vyhodnotil ako zmenu žaloby, vyzval ich na doplnenie podania, na základe ktorej výzvy upravili text návrhu v tom zmysle, že požadujú žalobou uplatnenú istinu vo výške 13 323,60 eura za obdobie od 13.12.2010 do 14.08.2019 s tým, že petit návrhu upraví podľa doplneného znaleckého dokazovania. Súd prvej inštancie zmenu petitu nepripustil a odkázal ich na podanie samostatného žalobného návrhu, hoci v obdobnej veci 5C/240/2014 sudca OS Piešťany ich návrh akceptoval, uložil znalcom vypracovať znalecký posudok na výšku náhrady k aktuálnemu stavu, pripustil zmenu petitu žaloby, vo veci rozhodol a rozsudok je aj právoplatný. Poukazujú na neefektívnosť sudcom zvoleného postupu, ktorý neodôvodnene vyvolal potrebu ďalšieho súdneho sporu medzi rovnakými účastníkmi z rovnakého právneho titulu, len za iné obdobie, pričom poukazujú na nepriaznivý zdravotný stav odvolateľa a nutnosť vynaloženia ďalších nákladov na dokazovanie. Nestotožňujú sa s právnym názorom okresného súdu prezentovaným v rozhodnutí o nepripustení zmeny petitu a zamietnutí návrhu na vykonanie dôkazu znaleckého posudku vypracovaného vo veci 5C/240/2014, ktorý by mohol slúžiť ako podklad pre rozhodnutie o upravenom petite, keď súd nepostupoval v súlade s čl. 17 CSP.“

19. Zákonná úprava na rozdiel od predchádzajúcej priamo stanovuje, čo možno považovať za zmenu žaloby. V zmysle § 140 ods. 1 a 2 CSP je zmenou žaloby návrh, ktorým sa rozširuje uplatnené právo alebo sa uplatňuje iné právo (odsek 1), ako aj podstatná zmena alebo doplnenie rozhodujúcich skutočností tvrdených v žalobe (odsek 2). Zákonná právna úprava obsiahnutá v § 143 CSP rovnako stanovuje prípady, keď súd zmenu žaloby nepripustí, a to v prípade, že by výsledky doterajšieho dokazovania nemohli byť podkladom na konanie o zmenenej žalobe (i) alebo ak by na konanie o zmenenej žalobe bol vecne a kauzálny príslušný iný súd (ii).

20. Dovolací súd súhlasí s tézou, že pri úvahe o tom, či bude súd súhlasiť so zmenou žaloby, môže

zvažovať iba to, či výsledky doterajšieho konania (ako celku) môžu byť podkladom pre konanie o zmenenej žalobe. Ak to tak je, musí so zmenou návrhu súhlasiť (I. ÚS 472/2014). Z uvedeného zároveň vyplýva to, že rozhodnutie zo strany súdu nemôže byť predmetom ničím neobmedzenej voľnej úvahy.

21. Zo všetkých vyššie uvedených východísk možno rezumovať, že úvaha súdu prvej inštancie o nepripustení zmeny žaloby môže byť predmetom odvolacieho prieskumu (porov. aj R 33/2025). Podmienkou je, že rozhodnutie o zmene žaloby mohlo mať vplyv na rozhodnutie vo veci samej (III. ÚS 423/2024); tak, ako tomu bolo aj vo veci žalobcov, ktorí rozšírili žalobný nárok v súvislosti s bezdôvodným obohatením žalovanej na úkor žalobcov za dodatočné obdobie (bezprostredne nadväzujúce na obdobie, ktoré bolo predmetom pôvodného petitu), pričom toto rozšírenie odvodili od už tvrdeného skutkového a právneho stavu (tzv. kvantitatívna zmena žaloby). Práve tu nemožno vylúčiť, že posúdenie zmenenej žaloby na uplatnenie dovtedy neuplatneného nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia, by pri minimálnom vplyve na rozsah ďalšieho dokazovania doplnením znaleckého posudku - mohlo viesť k záveru o dôvodnosti žaloby.

22. Vo svetle tejto argumentácie preto možno hodnotiť úvahy odvolacieho súdu o správnosti nepripustenia zmeny petitu žaloby ako nenáležité; a to konkrétne, keď uviedol, že pri posudzovaní dôvodnosti odvolania z hľadiska prípadnej vady v procesnom postupe súdu prvej inštancie nemôže preskúmať správnosť úvahy prvoinštančného súdu riešiaceho otázku, či výsledky konania, ku ktorým sa dospelo pred žalobcami navrhnutou zmenou žaloby, môžu alebo nemôžu byť podkladom pre konanie o zmenenej žalobe; resp. keď konštatoval, že odvolací súd konajúci o odvolaní proti rozhodnutiu vo veci samej nie je oprávnený preskúmať správnosť tohto právoplatného procesného rozhodnutia prvoinštančného súdu a argumentáciu žalobcov o neefektívnosti postupu súdu posúdil ako irelevantnú.

23. Neudržateľné sú aj závery odvolacieho súdu, ktoré hovoria o tom, že žalobcovia mohli podať vo veci rozšíreného práva novú žalobu s dovetkom, že prípadná premlčacia lehota mohla spočívať v skoršom konaní; k tomu dovolací súd uvádza, že žalobca má ako dominus litis možnosť realizovať svoje postavenie v súdnom konaní predovšetkým tým, že podá samotnú žalobu, ale aj tým, že ňou následne má možnosť disponovať spôsobom, že podá návrh na jej zmenu. Navyše, nemožno v tomto smere opomíňať ani princíp hospodárnosti konania (čl. 17 CSP) zakomponovaný do relevantného ustanovenia § 143 ods. 1 CSP a jeho prežarovania v rámci systému justície ako takej, čo je nevyhnutým predpokladom existencie fungujúcej a rýchlej spravodlivosti.

24. Pokiaľ ide o odôvodnenie odvolacieho súdu k spôsobu, ktorý mal viesť k náprave predtým vysloveného porušenia zásady kontradiktórnosti konania najvyšším súdom, toto je zjavne nedostatočné. Ak došlo k vydaniu zrušujúceho uznesenia najvyšším súdom, mal sa odvolací súd s touto skutočnosťou vysporiadať detailnejšie a v rámci odôvodnenia (druhého) rozsudku uviesť aspoň základnú argumentáciu, ako konkrétne sa vysporiadal s vadou, ktorú mu dovolací súd vytkol. Nepostačuje uviesť, že sa s vadou vysporiadal, ale odôvodnenie by malo obsahovať bližší opis postupu, ako sa s vadou vysporiadal, t. j. či dotknuté vyjadrenie žalovanej dodatočne žalobcom doručil, alebo to už nepovažoval za potrebné, príp. podať iné vysvetlenie.

25. Z týchto dôvodov procesný postup odvolacieho súdu viedol k porušeniu procesných práv žalobcov v miere porušenia ich práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f) CSP).

26. Keďže dovolanie podľa § 420 písm. f) CSP je nielen prípustné, ale aj dôvodné, bolo potrebné napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (§ 450 CSP). Náprava zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu je v tomto prípade postačujúca (§ 449 ods. 2 CSP), nakoľko to bol odvolací súd, komu bolo namieste pričítať dovolaním vytýkanú vadu zmätočnosti.

27. Odvolací súd v ďalšom konaní svoje rozhodnutie riadne odôvodní tak, aby obsahová (materiálna) náplň jeho rozhodnutia založila nielen jeho zrozumiteľnosť, ale aj všeobecnú interpretačnú presvedčivosť. Z odôvodnenia rozsudku musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami aj úvahami pri hodnotení

dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej. V hodnotení skutkových zistení nemôže chýbať žiadna relevantná skutočnosť alebo okolnosť, ktoré odvolací súd náležitým spôsobom v celom súhrne posúdi a náležite vyhodnotí. Rozhodnutie odvolacieho súdu musí obsahovať náležitosti uvedené v § 393 CSP, musí byť logické a presvedčivé.

28. Dovolací súd v záverečnej inštrukcii tiež pripomína, že v § 143 ods. 1 CSP uvádzaný dôvod nepripustenia zmeny žaloby sa opiera o hospodárnosť konania. Pokiaľ by výsledky doterajšieho konania mohli byť dostatočným predpokladom aj pre konanie o zmenenej žalobe (posúdenie vždy závisí od konkrétneho prípadu), bolo by nehospodárne nútiť žalobcov uplatňovať si rozšírený nárok na základe totožných relevantných skutočností v novom konaní. Vezme do úvahy, že nedôvodné zamietnutie zmeny žaloby (v zmysle formalistického či úradníckeho zamietnutia) zaťažuje súdy umelým navyšovaním počtu konaní, ktoré vedie (vo všeobecnosti) nielen k poškodeniu žalobcov z pohľadu nevyhnutnosti podania ďalšej žaloby či možnosti premlčania časti nároku, ale aj k poškodeniu strán v ďalších sporoch, a to s prihliadnutím na následnú súdnu zahľtenosť.

29. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu je ustálená v tom, že existencia dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP je sama osebe dôvodom na zrušenie rozsudku odvolacieho súdu a vrátenie veci na ďalšie konanie bez toho, aby sa dovolací súd zaoberal ďalšími dovolacími námietkami dovolateľov a správnosťou právnych záverov (§ 421 ods. 1 CSP), na ktorých spočíva zrušované rozhodnutie odvolacieho súdu. V prípade dôvodne namietanej vady zmätočnosti ide o procesnú nesprávnosť zásadného charakteru, pri ktorej je predčasné podrobiť napadnuté rozhodnutie meritórnemu dovolaciemu prieskumu (porov. 1Cdo/166/2017, 2Cdo/88/2017, 3Cdo/146/2018, 4Cdo/191/2018, 5Cdo/29/2016, 8Cdo/70/2017). V hierarchii postupu dovolacieho prieskumu v nadväznosti na uvedené potom platí, že ak dovolací súd zistí, že dovolanie je prípustné a dôvodné z dôvodov zmätočnosti, nemusí už skúmať uplatnený dovolací dôvod nesprávneho právneho posúdenia veci podľa § 421 ods. 1 CSP a napadnuté rozhodnutie musí zrušiť (m. m. II. ÚS 89/2018, IV. ÚS 372/2020, IV. ÚS 589/2021).

30. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

31. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.